

*Др Јездимир Мишировић,
судија у пензији, Београд*

Привредни спорови и хармонизација прописа

Уводне напомене

Привредни спорови су они спорови који се решавају пред привредним (трговачким) судовима. Традиција привредних (трговачких) судова је дуга 193. године (први трговачки суд основан је 1807. године).

Надлежност ових судова као специјализованих судова се стално мењала, проширивала док није добила данашњу физиономију.

У току је припрема за доношење новог закона о судовима који треба да утврди мрежу и надлежност привредних судова.

Имајући у виду стратегију Југославије да се врати у међународне асоцијације у које спада и Европска унија постоји потреба да се изврши хармонизација прописа најпре на унутрашњем а затим и на међународном плану.

У развоју тржишне привреде долази до промена како у организацији наше привреде тако и у могућностима да дође до спорова између привредних судова на унутрашњем и међународном плану. За решавање оваквих спорова поред привредних (трговачких) судова надлежне су и арбитраже и избрани судови.

У структури ових спорова појављују се све нови и нови спорови јер су и односи све сложенији.

Односи између оснивача и друштва, између акционара и друштва, накнада штете коју својим радом причине органи управљања су само неки од могућих спорова који ће се решавати убудуће као привредни спорови.

*В Смедеревском грађе, 10-ог априла 1808.
Совјетина Команда Смедерево³⁾*

Оснивање ове установе свакако је било од преке потребе. Трговачки послови са Аустријом често су бивали врло сложени, рачуни непречишћени, па је долазило до спорова.

2. Закон о устројству трговачког суда (од 12.12.1859. године)

Један од првих закона којим се уређује оснивање и надлежност трговачког суда био је Закон о устројству трговачког суда од 12.12.1859. године.

О значају овог закона и о његовом садржају преносимо део текста из књиге "Основи трговачког права", Спасоја Радојчића, проф. Унивезитета и судије Касационог суда (стр. 357-360):

Трговачки суд

"Само на неколико дана пре него што ће се издати трговачки законик, који смо напред проучили, изишао је Закон (од 12.12.1859.) о устројству трговачког суда.

Састав београдског трговачког суда

Београдски првостепени трговачки суд састављају: један председник, две државне судије, један секретар, потребан број писара, шест редовних судија из реда трговачког и шест судија из истог реда, који ће прве замењивати (члан 4.).

Надлежности београдског суда

Београдски првостепени трговачки суд надлежан је:

а) да суди све спорове, који се односе на какав трговачки посао, било основни (т. 2. пар. 16.), било споредни (т. 1. пар. 16.), кадгод вредност спора прелази 200 динара (меничног 100).

Како су једностранни или мешовити трговачки послови, трговачки само за једну уговорну страну, то је трговачки суд надлежан да суди, односно кога од њих, само онда кад је тужена страна онај уговорач, за кога је тај посао трговачки.

Како су, даље, поред београдског трговачког суда, законом овлашћени да суде трговачке спорове и сви остали првостепени судови, осим првостепеног суда за град Београд, то је трговачки суд, наспрам њих надлежан да суди какав спор у коме од ова три случаја: 1. кад тужени, у време предаје тужбе стално пребива у Београду или ма где у округу београдском (пар. 28. грађ. суд. пост), 2. а тужбе о испуњењу или уништењу уговора или о накнади штете која потиче из уговора, кадгод је уговорено да се уговор има извршити у подручју његовом; 3. за

3. Градска архива, Београд, Земунски магистрат 1808. год. Ј. бр. 627.

те исте тужбе кад није у уговору казано где се има испунити, а он је закључен у подручју београдског трговачког суда (пар. 34. грађ.пост.).

б) да се суди о свему што се тиче стецишта о трговачком имању (пар. 18. зак. о устр. трг. суда).

в) да суди међусобне ортачке спорове између другара трговачких друштава, изузимајући само спорове, који би настали о деоби ортака у повесним радњама (пар. 47. трг. зак). јер њих има увек да суди изабрани суд (т. 5. пар. 434. грађ. суд. пост.).

г) да решава обезбеђујући средствима због трговачког дуга, као: забрани, обустави и притвору дужника (пар. 3. зак. решења од 22.1.1860.).

д) да решава о свима питањима, која су у стављена у надлежност трговачким закоником или којим особеним законом н. пр. да протоколише фирму, да потврђује трговачке књиге, да потврђује избор сензала и да неуредног сензала казни, да протоколише фабричне и трговачке марке итд.

Разлози са којих је устиковановљен ирговачки суд

Као главни разлог за то се наводи, што се трговачки послови и данас, поред законских правила, управљају и по трговачким обичајима. Трговачке судије могу познавати много боље од државних судија те обичаје, јер се непрестано крећу у оној средини, у којој се они стварају и примењују.

Узима се да ће трговачке судије познавајући боље интересе парничара, моћи убедљивије представити им како је много корисније да се одмах наравнају, него да се излажу свима трошковима, губитку времена и осталим неприликама, које у спору неминовно сналазе парничаре".

3. Законик о судском поступку у грађанским парницама (грађански парнични поступак) од 13.7.1929. год.

Спорови у ирговачким сиварима

§ 47.

I Пред трговачке судове, односно пред трговачка већа окружних судова спадају, ако вредност спорног предмета прелази 12.000 динара:

1. спорови из трговачких послова, ако је тужба управљена против трговца, трговачког друштва или задруге, а посао је за тужену странку трговачки посао;

2. спорови који потичу из послова трговачких посредника (мешетара), менаџера и других лица која су овлашћена да у трговачком промету врше и потврђују сличне послове, ако се ови спорови воде између њих и њихових налогодаваца;

3. спорови који настану из правног одношаја између трговаца и њихових прокуриста, трговачких пуномоћника, трговачких помоћника и других немештеника у њиховој радњи, уколико ови потоњи не спадају у служничад, као и спорови што настају из правног одношаја свих ових лица према трећима, према

којима њихова одговорност проистиче из послова извршених у кругу радње таквог послодавца;

4. спорови који потичу из менично-правних и чековно-правних захтева.

II Без обзира на вредност спорнога предмета спадају под искључиву надлежност трговачких судова односно трговачких већа окружних судова:

1. спорови који потичу из правних одношаја а тичу се заштите и употребе проналазака, узорака, модела и жигова, уколико о томе не постоје друга законска наређења;

2. спорови који се тичу бродова и пловидбе на мору и на водама проглашеним за међународне, затим они који потичу из свих правних односа о којима се има судити по приватном поморском праву, уколико се не примењују наређења § 44. бр. 5-7;

3. спорови из отуђења трговачке радње, који се воде између уговорних странака;

4. спорови о праву употребљавања трговачке фирме, као и спорови који потичу из тога права;

5. спорови који настану између оснивача којег деоничког друштва међу собом и између уписника деоница (акција) и оснивача; из правног одношаја чланова трговачког друштва између њих самих као и из правних одношаја између чланова управе и ликвидатора друштва, а тако исто и између њих и друштвених чланова; између тајних другара (ортака) и власника трговачког предузећа; између учесника удружења за поједине трговачке послове, вођене за заједнички рачун, а све то како за време трајања друштвеног одношаја тако и по престанку његовом.

Трговачки судови, односно трговачка већа при окружним првостепеним судовима надлежни су:

а) с погледом на вредност спора - за све спорове у вредности преко 12.000 динара, а који су поведени:

1. од стране ма кога лица противу трговца, трговачког друштва или задруге, а због посла који је за туженога трговачки;

2. од стране трговачког посредника, мерача и других лица, која су овлашћена да у трговачком промету врше сличне послове противу њихових налогодаваца и обратно;

3. од стране трговаца противу њихових намештеника (изузев слугу) и обратно, а који су спорови настали из њиховог међусобног правног односа, као и за спорове настале из односа свих ових лица према трећим лицима поводом послова у дотичној радњи и

4. због односа и захтева менично и чековно-правних.

За све ове спорове (од бр.1 до 4) у вредности до 12.000 динара надлежан је срески суд, а у вредности од 12.000 до 30.000 динара надлежан је судија појединац (в. § 6. ов. Зак.).

б) без обзира на вредност спора за све спорове изрично означене у овом пропису под бр. 1-5.

Спорови из одношаја чланства

§ 82.

Спорови под I број 3. и под II број 5. § 47., као и они у којима се побијају закључци главних скупштина трговачких друштава или привредних господарских задруга, спадају под искључиву надлежност оног суда, код којег је фирма уписана у трговачком регистру, односно где се је имала уписати.

За тужбе у споровима који настану:

а) између трговаца с једне и њихових прокуриста, помоћника, пуномоћника и других намештеника у њиховој радњи (сем слугу) с друге стране, као и за спорове из правних односа свих ових лица према трећима (§ 47. под I бр.3.);

б) између оснивача кога деоничког друштва међу њима самим, као и између оснивача и уписника акција и између чланова трговачког друштва и осталих лица из тач. 5 овог прописа (§ 47. под II бр. 5.); и најзад

в) ради побијања закључака главних скупштина трговачких друштава или привредних господарских задруга, - искључиво су месно надлежни судови код којих је фирма уписана у трговачки регистар, односно где се иста имала уписати.

4. Закон о државној арбитражи ("Сл. лист ФНРЈ" бр. 107/47 и 50/49)

Рад државне арбитраже организован је на основу Закона о решавају имовинских спорова путем државне арбитраже из 1946. године.

Државна арбитража је затим реорганизована и коначно уређена Законом о државној арбитражи из 1947. године.

ДРЖАВНА АРБИТРАЖА је орган коме су били поверени на решавање сви имовински спорови између државних органа, државних установа, државних привредних предузећа, мешовитих предузећа, предузећа под секвестром, односно под управом државних органа, затим задружних организација и предузећа, као и предузећа, организација, установа и друштвених организација. Ови су спорови били изузети из надлежности редовних судова. Поступак пред државном арбитражом био је једностепен. Изузетно, на иницијативу председника Главне државне арбитраже председника Савезне контролне комисије, Савезне планске комисије, или Привредног савета Владе ФНРЈ, Главна државна арбитража могла је поновно решавати о сваком спору. Физичка лица су се могла подврћи надлежности државне арбитраже ако је у спору за чије је решавање надлежна државна арбитража друга страна била предузеће или орган.

5. Закон о привредним судовима⁴⁾

Члан 4.

Као привредни спорови у смислу овог закона сматрају се спорови из куповине и продаје робе и других покретних ствари; замене робе и покретних ствари, комисионог посла, посредништва, заступништва, отпремништва, ускладиштења, осигурања имовине, уговора о делу и услугама, уговора о грађењу, издавачких послова, ауторског права, зајма, послуге, менично-правних и чековно-правних захтева, превоза ствари у железничком, друмском, ваздушном и речном саобраћају и саобраћају на унутрашњим водама, спорови из права употребе фирме, заштите и употребе проналазака, узорака, модела и жигова, нелојалне утакмице, управљања основним средствима, као и други слични спорови од значаја за привреду.

Глава I

Привредни судови и њихова надлежност

1. Окружни привредни судови

Члан 9.

Окружни привредни судови су надлежни:

- 1) да суде привредне и поморске спорове, ако вредност спорног предмета не прелази 1.000.000 динара, осим оних врста спорова за које је надлежан у првом степену виши привредни суд.
- 2) да суде спорове за накнаду штете, ако висина тражене накнаде не прелази 1.000.000 динара;
- 3) да суде за привредне преступе привредним организацијама и одговорним лицима у тим организацијама, који су им законом стављени у надлежност;
- 4) да одлучују у поступку принудне ликвидације;
- 5) да воде регистар привредних организација;
- 6) да спроводе извршење;
- 7) да врше и друге послове који су им законом стављени у надлежност.

2. Виши привредни судови

Члан 13.

Виши привредни судови су надлежни:

- 1) да у првом степену суде привредне и поморске спорове ако вредност спорног предмета прелази 1.000.000 динара;

---

4. "Службени лист ФНРЈ", бр. 31/1954.

2) да у првом степену суде спорове за накнаду штете ако вредност тражене накнаде прелази 1.000.000 динара;

3) да у првом степену суде, без обзира на вредност спорног предмета, привредне спорове који се односе на заштиту или употребу проналазака, узорака, модела и жигова, права на употребу фирме, као и спорове из нелојалне утакмице и ауторског права;

4) да суде за привредне преступе привредним организацијама и одговорним лицима у тим организацијама, који су им законом стављени у надлежност;

5) да одлучују поводом ревизија против пресуда окружних привредних судова;

6) да одлучују о жалбама против пресуда окружних привредних судова донесених у поступку за привредне преступе;

7) да одлучују о жалбама против решења окружних привредних судова;

8) да решавају сукобе о надлежности између окружних привредних судова са свога подручја;

9) да спроводе извршење;

10) да врше и друге послове који су им законом стављени у надлежност.

3. Врховни привредни суд

Члан 18.

Врховни привредни суд надлежан је:

1) да доноси опште узансе;

2) да одлучује поводом ревизија, против пресуда виших привредних судова и против одлука војне арбитраже донесених у првом степену;

3) да одлучује о жалбама против пресуда виших привредних судова донесених у поступку за привредне преступе у првом степену;

4) да одлучује о жалбама против решења виших привредних судова донесених у првом степену;

5) да одлучује поводом ванредне ревизије против правоснажних одлука привредних судова;

6) да решава сукобе о надлежности између виших привредних судова и између окружних привредних судова са подручја два виша привредна суда;

7) да врши и друге послове који су му законом стављени у надлежност.

Глава II

Избор председника и судија

Члан 27.

Судије виших привредних судова и Врховног привредног суда бирају се из редова истакнутих судија или правника који су после завршеног правног факултета провели одређено време у судској пракси или на другим правним послови-

ма. За судију вишег привредног суда ова пракса износи десет година, а за судију Врховног привредног суда дванаест година.

Професори права на факултету могу бити бирани за судије свих привредних судова иако не испуњавају услове из ст. 2. и 3. овог члана.

6. Закон о парничном поступку⁵⁾ (од 8. XII 1956. године)

Окружни привредни судови

Члан 457.

Окружни привредни судови надлежни су:

1) да суде привредне и поморске спорове и спорове за накнаду штете, ако вредност предмета спора не прелази 200.000 динара, осим спорова за које су без обзира на вредност надлежни виши привредни судови;

Члан 458.

Спорове из надлежности окружних привредних судова суди веће или судија тог суда као судија појединац.

Веће окружног привредног суда састављено је од једног судије као председника већа и двојице судија-поротника.

Члан 459.

Судија појединац окружног привредног суда суди привредне и поморске спорове и спорове за накнаду штете, ако вредност предмета спора на прелази 20.000 динара.

Судија појединац окружног привредног суда спроводи поступак и доноси одлуке и у предметима правне помоћи, обезбеђења доказа и издавања привредних мера обезбеђења пре покретања парничног поступка.

Виши привредни судови

Члан 460.

Виши привредни судови надлежни су:

1) да суде привредне и поморске спорове и спорове за накнаду штете, ако вредност предмета спора прелази 200.000 динара;

2) да суде без обзира на вредност предмета спора, привредне спорове који се односе на заштиту и употребу проналазака, узорака, модела и жигова и права на употребу фирме, као и спорове из нелојалне утакмице и из ауторског права;

3) да одлучују о жалбама против одлука окружних привредних судова донетих у првом степену;

4) да врше и друге послове који су им законом стављени у надлежности.

5. "Службени лист ФНРЈ", 4/57, 52/61, 12/65, 1/71 и 23/72.

Врховни привредни суд

Члан 462.

Врховни привредни суд надлежан је:

- 1) да одлучује о жалбама против одлука виших привредних судова донетим у првом степену;
- 2) да одлучује поводом захтева за заштиту законитости против правоснажних одлука привредних судова у случајевима одређеним у овом закону;
- 3) да врши и друге послове који су му законом стављени у надлежност.

7. Закон о редовним судовима⁶⁾

3. Привредни судови

а) Окружни привредни судови

Члан 23

Окружни привредни суд у првом степену суди:

1. у међусобним привредним споровима и споровима за накнаду штете између предузећа и других субјеката, других самоуправних организација и заједница, друштвено-политичких заједница осим спорова између република, односно аутономних покрајина, и између федерације и републике, односно аутономне покрајине), међуопштинских регионалних заједница и других друштвено правних лица;
2. спорове који се односе на бродове и пловидбу на мору и на унутрашњим водама, као и спорове на које се примењује пловидбено право, осим спорова о превозу путника;
3. спорове између лица из тачке 1. овог става и страних физичких и правних лица који произилазе из њихових односа промета робе и вршења услуга, као и такве међусобне спорове страних физичких или правних лица;
4. спорове у којима поред лица из тач. 1. и 3. овог члана учествују, као супарничари из члана 196. став 1. тачка 1. Закона о парничном поступку, и друга физичка и правна лица;
- 5) спорове поводом заштите и употребе проналазака, узорака, модела и жигова и права на употребу фирме, као и спорове поводом нелојалне конкуренције и поводом ауторских права, када се као странке појављују лица из тач. 1. 3. и 4. овог члана;
6. спорове који се односе на ваздухоплове и спорове на које се примењују ваздухопловно право, осим спорова о превозу путника;
7. привредне преступе у првом степену.

6. ("Сл.гласник СРС"), бр.45/89 престао Закон о редовним судовима ("Сл.гласник СРС"), бр. 47/77.

Окружни привредни суд, поред послова из става 1. овог члана:

- спроводи поступак принудног поравнања и стечаја и поступак редовне ликвидације;
- води судски регистар предузећа, задруга и других субјеката за које је то законом предвиђено;
- спроводи извршење одлука привредних судова у привредним споровима и привредним преступима осим на непокретностима као и одлуке самоуправних судова које се односе на правна лица;
- одлучује о признавању страних судских одлука из привредних спорова;
- одлучује о другим стварима и врши друге послове када је то законом одређено.

Окружни привредни суд који спроводи поступак стечаја и редовне ликвидације надлежан је да суди све спорове који настану поводом спровођења овог поступка без обзира на својство странке у спору и без обзира када је парница покренута.

б) Виши привредни суд Србије

Члан 25.

Виши привредни суд Србије надлежан је да:

1. одлучује у првом степену када је то одређено законом;
2. решава управно-рачунске спорове;
3. решава сукобе месне надлежности између окружних привредних судова на овом подручју;
4. одлучује о жалбама против одлука окружних привредних судова, донетих у првом степену;
5. врши друге послове одређене законом;
6. даје окружним привредним судовима упутства о начину вођења евиденције и проучавању судске праксе и друштвених односа и појава које су запазили у току рада судова;
7. даје сагласност на предлог пословних узанси за промет робом и прописе које доноси Привредна комора Србије.

Члан 64.

За судију може бити изабрано лице које поред услова из члана 63. овог закона има и радно искуство у суду или на правним пословима у другим државним органима, у организацијама удруженог рада или другим самоуправним организацијама и заједницама и на другим правним пословима, и то:

- за судију општинског суда, две године,
- за судију окружног суда, шест година;
- за судију окружног привредног суда, шест година;
- за судију Вишег привредног суда Србије, осам година;
- за судију врховног суда аутономне покрајине, осам година;

- за судију Врховног суда Србије, десет година.

II Садашња надлежност привредних судова Србије

Наводимо важеће прописе о надлежности привредних судова.

1. ЗАКОН О СУДОВИМА (" Сл. гласник РС" бр.46/91)

1. Организација и надлежности судова

Члан 15.

Привредни суд, суди у првом степену:

а) спорове из међусобних привредних односа између предузећа и других правних лица (осим спорава између република, односно аутономних покрајина и између федерације и републике, односно аутономне покрајине), између ималаца радњи и других појединаца који у виду регистрованог занимања обављају привредну делатност и између правних лица и ималаца радњи и других појединаца који у виду регистрованог занимања обављају привредну делатност;

б) спорове између лица из тачке а) овог члана и страних физичких и правних лица који произилазе из њихових међусобних привредних односа, као и такве међусобне спорове страних физичких и правних лица;

в) спорове у којима поред лица из тач. а) и б) овог члана учествују као супарничари из члана 196. став 1. тачка 1. Закона о парничном поступку и друга физичка лица;

г) спорове који се односе на бродове и пловидбу на мору и унутрашњим водама као и спорове на које се примењује пловидбено право, осим спорова о превозу путника;

д) спорове који се односе на ваздухоплове и спорове на које се примењује ваздухопловно право, осим спорова о превозу путника;

ђ) спорове који се односе на заштиту и употребу проналазака, узорака, модела, жигова, фирме, техничких унапређења, знакова разликовања, рачунских програма, монополистичко деловање, нелојалну конкуренцију и шпекулацију, као и спорове из ауторских права, права репродуктивних уметника, права умножавања, преснимавања и пуштања у промет аудиовизуелних и ауторских дела када се као странке појављују лица из ач. а), б) и в) овог члана;

е) спорове о статусним променама у предузећима и другим правних субјектима;

ж) привредне преступе.

Поред спорва из става 1. овог члана привредни суд:

а) води судски регистар предузећа и других субјеката за које је законом одређено и решава спорове поводом усписа у судски регистар;

б) спроводи поступак принудног поравнања и стечаја и поступак ликвидације и суди све спорове који су у току или настану поводом спровођења тих поступака без обзира на својство друге стране и без обзира на време покретања спора;

в) одређује и спроводи извршење и обезбеђење на основу веродостојних исправа, одлука привредних судова и одлука мировних већа и арбитража када се односе на лица из става 1. тач. а), б) и в) овог члана, осим на непокретностима, и решава спорове настале у току и поводом извршења одлука наведених судова;

г) одређује и спроводи извршење и обезбеђење на бродовима и ваздухопловима;

д) одлучује о признавању и извршавању страних судских и арбитражних одлука донетих у споровима из става 1. тач. а), б) и в) овог члана и

ђ) одлучује о другим стварима и врши друге послове кад је то законом одређено.

Члан 16.

1) Виши привредни суд одлучује:

а) по жалбама против одлука привредних судова;

б) у првом степену, када је то законом одређено;

в) у управно-рачунском спору, и

г) о сукобу надлежности између привредних судова;

2) а) даје упустава привредним судовима ради проучавања и уједначавања судске праксе;

б) одлучује о делегирању привредних судова;

в) даје мишљење о предлогу пословних узанси за промет робом и прописа које доноси Привредна комора Србије;

г) врши и друге послове одређене законом.

2. ЗАКОН О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

(Објављен у "Службеном листу СФРЈ", бр. 4/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90 и 27/90)

Глава тридесет друга

Поступак у привредним споровима

Члан 489.

Правила о поступку у привредним споровима примењују се:

1) у споровима у којима су обе странке друштвено-политичке заједнице, предузећа;

2) у споровима који се односе на бродове и на пловидбу на мору и на унутрашњим водама, као и у споровима на које се примењује пловидбено право (пловидбени спорови), осим спорова у превозу путника.

Члан 489а.

Правила о поступку у привредним споровима примењују се и у споровима који произилазе из међусобних привредних односа ималаца радњи и других појединаца који у виду регистрованог занимања обављају неку привредну делатност, односно из међусобних привредних односа тих лица и правних лица из члана 489. тачка 1. овог закона.

3. Остали закони о надлежности привредних судова*а) Управно рачунски спорови*

Поред наведених закона, и поједини други закони (*lex specialis*) садрже одредбе о надлежности привредних судова.

Тако, на пример, у члану 44. става 2. Закона о својинској трансформацији ("Сл. гласник РС" 32/97) "Против решења Дирекције у поступку контроле процене вредности, може се покренути управно-рачунски спор пред Вишим привредним судом.

Иначе, решење које доноси Дирекција, у поступку контроле процене вредности, ревалоризације и законитости поступка својинске трансформације је коначно у управном поступку (чл.44. ст. 1.)".

б) Спољно трговинска арбитража

При привредној комори Југославије основана је Спољно-трговинска арбитража.

Арбитража је донела Пословник о свом раду.

Арбитража спроводи поступак мирења, а решава и спорове из области привредног пословања и пружања услуга.

Арбитража решава спорове код којих је једна страна страном правно или физичко лица.

Арбитража може да решава спорове само ако су странке уговориле њену надлежност (арбитражна клаузула).

Одлука коју донесе арбитража је коначна и извршна и против ове одлуке може се поднети тужба суду за поништај одлуке.

Разлози за поништај одлуке Арбитраже су веома рестриктивни и своде се углавном на повреду поступка.

Ово је још један случај да привредни суд доноси одлуку у спору који није започет као привредни спор у привредном суду.

в) Арбитража за интелектуалну својину

Према Закону о ауторском и сродним правима за колективно остављање ауторског и сродних права оснивају се Организације за колективно остваривање ауторског и сродних права (чл. 144-169).

Ове организације имају својство правног лица и уписују се у судски регистар.

Закон о ауторском и сродним правима у чл. 181 предвиђа образовање Арбитраже за интелектуалну својину при Привредној комори Југославије.

У наведеном члану је предвиђено да спор у области ауторског и сродних права између Организације за колективно остваривање ауторског и сродних права и корисник који је правно лице (издавач, телевизија, сниматељи, угоститељски објекти и др.) може се изнети пред стални изабрани суд за интелектуалну својину (арбитража) при Привредној комори Југославије.

Ево још једне арбитраже и то за интелектуалну својину.

Како Организација за колективно остваривање ауторског и сродних права има својство правног лица, и ако корисник има својство правног лица спор између њих може се изнети на решавање пред арбитражу за интелектуалну својину.

Привредна комора Југославије треба да образује ову Арбитражу, да донесе Пословник о њеном раду и да изабере судије који треба да буду стручни за ову специфичну област права.

Против одлуке ове арбитраже која је коначна и извршна може се поднети тужба привредном суду за поништај одлуке.

Разлози за поништај одлуке могу бити само они разлози због којих се може поништити одлука и других арбитража, односно изабраних судова.

III Хармонизација прописа на унутрашњем плану и перспектива привредног (трговачког) судства

Као што се из напред наведеног види надлежност привредних (трговачких) судова се стално мењала а тиме се и врста привредних спорова повећавала.

Међутим у пракси још увек није јасно утврђено који су то све спорови, привредни спорови. Тако, на пример спорове везане за одлуке органа управљања решава општински суд. Овде су и спорови везани за избор директора. Исто тако спорове у вези оснивачког капитала предузећа решавају и општински и привредни судови. Прописи нису усаглашени. Настале су промене које захтевају да се већи број закона и других прописа из ове области измени и хармонизује како би се наше судство уклопило у међународне односе и било ефикасно.

У вези хармонизације прописа на унутрашњем плану дајемо неколико предлога како би требало да изгледају трговачки спорови који они решавају.

- Свакако да садашњи назив привредни суд треба заменити називом трговачки суд, као у већини европских земаља.
- Трговачки судови треба у Србији да буду организовани као: трговачки судови (првостепени) и Врховни трговачки суд Србије (као другостепени).

- Када се ради о мрежи судова, у Србији данас има 16 привредних судова (Београд, Ваљево, Ужице, Краљево, Крагујевац, Ниш, Лесковац, Зајечар, Пожаревац, Нови Сад, Сремска Митровица, Сомбор, Суботица, Зрењанин, Панчево и Приштина) и Виши привредни суд Србије, као другостепени.
- Да остане иста мрежа привредних судова, с тим да им се промени име и да се зову трговачки судови.
- Да се повећа број судија и осталих радника у појединим судовима, како би се омогућио ефикаснији рад.
- Да првостепени трговачки судови буду надлежни: за све спорове између субјеката привредног права, за спорове оних странака које се баве привредном делатношћу (радње, фудбалски клубови, удружења грађана, политичке странке и слично) за спорове који настале из односа акционара и власника удела са оснивачима за накнаду штете коју причине органи друштва трећим лицима или акционарима, за све спорове из примене Закона о предузећима и за привредне преступе, као и за све спорове за које су данас надлежни ови судови.
- Да другостепени трговачки суд буде Врховни трговачки суд Србије.
- Да овај суд буде надлежан да решава:
  - по жалбама;
  - у првом и последњем степену (касација) при оцени законитости одлука Спољно-трговинске арбитраже и Арбитраже за интелектуалну својину при Привредној комори Југославије, изабраних судова и других арбитража у оним случајевима када би трговачки суд био надлежан;
  - управно-рачунске спорове у вези са својинском трансформацијом, као и спорове код монополског удруживања;
- да решава и друге спорове када је то законом предвиђено.
  - Против одлука Врховног привредног суда по захтеву за заштиту законитости решава Савезни суд.
- Да заједно са привредом трговачки судови организују саветовања о најактуелнијим спорним питањима.
- Да судије трговачких судова пишу књиге, коментаре закона, реферате и радове за скупове које организују судови, удружења правника, комора или друге институције.
- Да судије трговачких судова активно учествују код доношења и измене закона, а у циљу да се боље заштите повериоци.
- Врховни трговачки суд био би надлежан да решава о ревизијама у већу петорице, специјализованом за ову врсту материје.
- Да трговачки судови буду потпуно одвојени од осталих судова као самостални и специјализовани судови, како је то и у другим земљама.
- Да се трговачки судови самофинансирају од таксе.
- Да се трговачки судови још боље опреме и компјутеризују како би брзо и ефикасно решавали спорове, вршили упис у судски регистар, решава-

ли о стечајевима и ликвидацији и пружали привреди и осталим заинтересованим податке од значаја за њихов рад.

- Да се избору судија посвети још већа пажња, тако што би се поставили следећи услови:
- за судије трговачког суда: 8 година праксе;
- за судије врховног трговачког суда: 12 година праксе;
- за сарадника трговачког суда: 5 година праксе;
- за саветника врховног трговачког суда: 7 година праксе,
- за судије поротнике да се бирају само стручни и афирмисани кадрови из праксе и професори који се баве трговачким правом,
- за вештаке, најстручнији кадрови,
- за стечајне управнике: афирмисани кадрови из привреде и других области.
- Да се предложи да правни факултети посвете више пажње изучавању компанијског права, међународног привредног права, европског права и слично.
- Да се уведу или унапреде неки од већ постојећих предмета из области економије - трговине,
- Да се уведе информатика и да се сваки студент обучи у руковању рачунарима.

Ово је потребно ради припреме кадрова за трговачке судове.

Судије да бира Скупштина Србије, а да се изјашњавају о избору и коморе као асоцијације привреде.

- Да се одредбе ЗПП и ЗИП измене и омогуће бржи и ефикаснији поступак.

Све се ово предлаже како би трговачки судови као специјализовани и стручни добро опремљени, били врло ефикасни како код решавања спорова, тако и код оснивања субјеката и код њиховог престанка ради заштите повериоца и остваривања њихових права.

IV Хармонизација прописа на међународном плану

Циљ наше земље је да се вратимо у међународне организације у које смо били учлањени као и да постанемо чланица оних асоцијација у које до сада нисмо били учлањени.

Свакако да је најзначајнија од тих асоцијација Европска унија. Ово са разлога што смо ми европска држава и што већ имамо развијене односе (трговинске, културне, спортске и др.) са чланицама Европске Уније.

Да би смо постали чланица Европске Уније поред других услова морамо наше прописе да прилагодимо прописима ове Уније.

Ово је потребно учинити што пре јер и садашња сарадња и размена са чланицама Европске Уније захтева да поштујемо прописе и стандарде Уније у пог-

---

леду квалитета робе и улуга, у погледу паковања робе и амбалаже, у погледу обележавања и др.

Према том отварање наше привреде која постаје све више тржишна привреда, према свету изискује усаглашавање и хармонизацију наших прописа првенствено у односу на прописе Европке Уније (конвенције, резолуције, директиве, упутства и др.), али исто тако и у односу на друге међународне прописе (конвенције, резолуције и др.) које доноси Генерална скупштина ОУН и њени органи као и друге међународне организације и асоцијације.

Ово је свакако један од веома важних задатака који је до сада био запостављен али то је неминовност ако желимо да се равноправно укључимо у међународну поделу рада и у слободно и равноправно иступање на тржишту чланица Европске Уније или на тржиштима других земаља без чега нема развоја ни тржишне привреде ни демократије у нашој земљи.